

מה קרה לאורטל בוקובזה בברלין

סיפור

אני לא יודע למה חזרתי דווקא עכשיו לעולם הזה שנהרס. אולי רציתי לדעת מה קרה לבניין הזה שבו ביליתי חלק ניכר מחיי הבוגרים. ידעתי שהוא ייהרס. זה היה רק עניין של זמן. אפילו נכחתי בהריסה שלו. אבל לא ידעתי שהשכונה תשנה את פניה למקום ללא היסטוריה. לא הבנתי שכל הסיפורים האלו, של השכנים, שפעם חלקו חיים ביחד, יימחקו ברגע ארוך אחד. אולי רציתי להתזיר את הזיכרון הזה לקרביי. להשתמש בביקור החד פעמי הזה, כדי להעלות באוב רגעים שצוללו בשכחה של הזמן. אבל לומר את האמת, הזיכרון רק מנצנץ בתוכי ונעלם בחזרה, כמו סיגריה אחרונה, שמעירה חשכה, בשאיפה עמוקה לריאות, ונשיפה, מבלי לקנות קופסה חדשה.

אני נזכר בכל נצנוץ שכזה, ברגע לפני שהגיעו הגלריות עם האמנות הנוצצת והמכוערת. איך הסתובבתי בין אמנים עניים ולא מוצלחים שהסתובבו כאן עם יומרות לכבוש את העולם, אך ללא כלים מתאימים. הם רק שכללו את הסיפורים שלהם על מה שהיה ומה שיהיה. הנה סיפור על אחת מהן, עוד יוצרת, שכבר לא נמצאת בברלין, אבל היו לה שאיפות להצליח, עד שהגיעה המשפחה. הנה סיפור על אחת מהן, עוד יוצרת שהיו לה שאיפות להצליח וכיום כבר לא נמצאת בברלין. היום היא מגדלת ילד בישראל, בלי בעל, או בן זוג, ומלקטת קרנות לסרט פיצ'ר. דלת הכניסה של אורטל, הראשונה מצד ימין, צבועה בצבעים חומים כתומים ונראית כמו איזה בית משוקולד. בסיפור של האחים גרים, הילדים מגיעים לבית של הזקנה, שכולו עשוי משוקולד, והם לא מבינים שגם הם מתוקים בעיני הרוע המסתתר בתוך הבית.

אורטל לא כתבה את שמה על הדלת, כי היא לא רוצה שידעו שהיא גרה פה. אולי בגלל שהיא לא רוצה להישאר פה. העדיפה להשאיר את השם הקודם. על הפעמון של הדלת כתוב שם משפחה "Komißberg" בטוש כחול. הדלת קצת סרוטה. בואו נצעד בשקט בשקט על השטיח מקיר לקיר. היא לא תשמע אותנו, כי אנחנו רק גייסט (רוח) של דמיון ספרותי, שמהלכת לה בין הדמויות של הבניין הזה.

אורטל קצת יותר מנסערת. היא מקשיבה לקול הזך של סבתא שלה, הבוקע מתוך סרט דוקומנטרי שאותו היא עורכת בכדי להציגו בברניאלה. אורטל מביטה בכוס התה השקופה,

עם עלה ירוק של שיִבָּה, שסבתה מוציאה אחרי כמה דקות מהתה. אורטל זוכרת את המרירות של השיִבָּה. היא חיפשה את התבלין בברלין ולא מצאה.

אני חושב שאורטל הגיעה לכאן בלי מטרה. אך אחרי שלוש שנים, היא פגשה בחברה פסיכואנליטיקאית, בהירה, שנתנה לה מטרה. ובעזרת מלגה מקרן רוזה לוקסמבורג, היא נרשמה ללימודי תואר שני בקולנוע באוניברסיטת הומבולדט. זה לא היה תואר רגיל. זה היה תואר אנתרופולוגי-אמנותי שמחפש את הדרך כיצד קהילות אתניות זוכרות את העבר שלהן. ובאמצעות הלימודים היצירתיים, הסמי-אקדמיים, היא מייד התחברה לעבר המרוקאי שממנו פחדה בכל השנים. ובתוך כך, היא זכרה את הסיפור של אימא שלה, על האח שהיה לה ולא עלה לישראל. היא צילמה שעות את סבתא שלה, מדברת אצל הוריה, גם בדירתה וגם בשכונה, כשהיא מושכת את רגליה העייפות לספסלים עם חברותיה, בגן צ"ש אלי כהן, בין מחטי האורנים ושיחי הרוזמרין העצומים עם הפרחים הסגולים. היא הקשיבה לקולה העמוס זיכרונות, כשהיא שוזרת חומרים אמיתיים בחומרים שלא מצאה להם מקור. המציאות שעלתה מתוך דבריה המקוטעים נראתה לאורטל כל כך מבולבלת. אבל היה לה דדליין לערוך את הסרט. עד מחר היא צריכה להגיש את הראף קאט לנציגי הקרן, בכדי שיאשרו את המשך המימון של הסרט הקצר של חצי שעה.

הקול האימיגרנטי הרב-לשוני של סבתה התפשט ברמקולים הגרועים של המחשב ולא נרגע: "איסמעני יא בינתי, יש עיתונאית אחת, שגילתה את הבן שלי במרוקו... הבן שלי, הצדיק, כפרה עלי, איך השארתי אותו מאחורי חצר הבית. אפילו לא הספקתי לומר למוסלמים לטפל בו. עד היום אני לא בטוחה אם הייתה לי, או לא הייתה לי ברירה. בסוכנות לא נתנו לי להעלות את הבן שלי, בשרי, חלבי ודמי, לתוך המשאית. אותו היום לא עוזב אותי, בחייאת אללה. לכל מקום שאני הולכת, בכל שמחה שאני חוגגת במשפחה. הזמן כאילו נעצר..."

אורטל עצרה את הסרט. הלכה להכין לעצמה תה עם ג'ינג'ר. חיכתה חמש דקות שהטמפרטורה תרד לשמונים מעלות והוסיפה לימון. היא רעדה כשחשבה על הדברים שסבתא שלה אמרה. הדמעות ירדו ללא הפסקה. למרות ששמעה את הדברים כל כך הרבה פעמים, עדיין כאב לה. ומה עושים עם הכאב הזה, איך נפטרים ממנו? היא הביטה החוצה מהחלון. לא היה איש. בישראל הטלפון שלה היה מצלצל הרבה יותר. היא הרגישה רצון לדבר עם מישהו. הבן זוג שלה, נעמן חלבי, עדיין לא התקשר לשיחה היומית. היא ידעה שהוא ישלח אות חיים. אבל לא רצתה להיות הראשונה ששולחת את ההודעה. רצתה לשמוע מתי ואיך הוא מתגעגע אליה. היא מצאה את עצמה מסדרת את ערמת התבלינים לפי צבע וגודל. הצחיק אותה שהיא עושה סדר בתבלינים של מישהי שעכשיו נמצאת בישראל עם מישהו אחר. "סִבְּלִט" קראו לזה, והתביישה שבפעם הראשונה ששמעה את המילה הזאת, היא לא ידעה מה היא אומרת. אבל היא קיוותה שהם יישארו ביחד והיא תוכל להישאר בדירה הזאת כמה שיותר זמן. המחשב הפתוח בחזר הסמוך סימן כמו רוח רפאים שהיא צריכה להמשיך להביט במונולוגים של סבתה. היא חזרה לחזר, לא לפני שמחצה את הלימון לתוך התה והוסיפה גם דבש.

היא מחבקת אותה וסבתה מחבקת אותה בחזרה. רגע חולף,
ואורטל מוצאת את עצמה לבדה יושבת על המיטה,
וכל מה שנשאר לה הוא מטפחת השיער
שבה תפורים מטבעות הזהב שהיא נתנה לה במתנה.
היא מתעוררת ורואה שאין לה דבר ביד.

”יא בינתי, וואלה, אני מאשימה רק את עצמי. הייתי צריכה לנסוע לפראנס, כי במרוקו לא יכולנו להישאר. האחים ואחיות שלנו לא קיבלו אותנו כיהודים, ואלו שקיבלו אותנו לא יכלו באמת להבין שאין לנו דבר עם אלו הסיונים, שעושים סלקסיה, אבל אחרי שלקחו לערבים את האדמה, לא יכולנו להישאר. ואחות שלי מרסלה שהתחתנה עם בוקובה, במרסיי, אוי איך שהיא מאושרת! ואפילו נסעה וקנתה את הבית של אימא שלנו ברבאט. אבל בחיאת אללה, גם היא לא מצאה את הבן שלי, חשבה הוא מת, השם ירחם. היה החורף הכי קר שהיה במרוקו. רציתי להגיד למרסלה שתחפש אחריו, אבל התביישתי באותו הלילה. לא יכלתי לחיות עם עצמי, רציתי שאלוהים ייקח אותי בשינה שלי. שאפסיק לדבר, שאשתוק, כי כל מילה היא בושה. איך השארתי את יקירי, הבן הכי צעיר שלי, בגלל הסלקסיה. מי בכלל הביא את הרעיון הרשע הזה לעולם? מה זה להביא רק את הבריאים? הרב אלבר סוויסה, סבא של שכנה שלי הנרייט, היה רב, שרשם את כל הילדים שלו לעלות לארסיסראל, אמר שהוא מקרב גאולה, שננשק את האדמה כשנגיע. וכשהגיעה המשאית, לא נתנו לו לעלות עליה.”

אורטל קמה מהכיסא. היא כעסה על עצמה. היא הרגישה שהמילים מתקיפות אותה כמו צרעות. היא החליטה להירגע, אבל לא הצליחה. נמאס לה מכל הדיבור המבולבל של סבתה, אולי היא מגזימה, והיו פשוט דברים שהיו קשים לעיכול, אבל לקרוא למקומי המדינה גוייעס, זאת לא הגזמה. צדדים בתוכה רצו לקום ולעמוד על הצדק של סבתא. אבל הכול התנפץ לעובדה שהיא כבר חצי שנה מחוץ לישראל. והיא לא מרגישה כל כך קשר שוב ושוב לפוליטיקה הזאת. ובכל זאת דווקא כאן, היא זאת שעורכת את הסרט על סבתא. הרי יש קשר לכך, היא חשבה לעצמה. היא שתתה שלוק מהתה, וירקה את הגינג'ר שהתגנב לתוך פיה. את החלק הבא היא הקשיבה במהירות, כבר הכירה כל מילה ולא הייתה בטוחה. אבל היא מחקה את הקטע בלחיצת עכבר והלכה לטואלט. החליפה את הסבון של האסלה. ייאמר לזכותה, שהדבר הראשון שעשתה כשנכנסה לדירה, זה לבדוק את המצב של השירותים, כי השותפה שלה, דפני, נראתה לה מזוהמת, מסטולה כזאת ששוכחת את הראש שלה בעננים. בינינו, אורטל הפכה את השירותים למקדש-קבר שעליו משתטחות המאמינות.

עד שאורטל חזרה למחשב כבר היה 12:32 בלילה. היא הספיקה להכין סופגניות, להאזין לאיזה זוג שהזדיין ויכלה לשמוע אותו, שהוא ערב-רב, גרמנייה וגבר זר. ובסביבות 02:03 היא חזרה למחשב כשהיא כוססת את הציפורניים וחושבת אולי היא מחקה יותר מדי. אולי היא מתקפלת בפני העורכים של הקרן שמממנת את הסרט והוא יצא יותר מרוכך ולא פוליטי, כי היא הרגישה שסבתה שלה היא כמו ביוגרפיה מהלכת ואם היא מוחקת לה קטעים, אז מה יישאר? רק אישה מסכנה שלקחו לה את הילד. ואף אחד לא יבין את ההקשר החברתי, האתני והפוליטי.

“הקדוש ברוך הוא עשה להם האק. את לא מאמינה איך שמחתי ביום שגילתה אותו העיתונאית הצדיקה הזאת. כמה תרמתי לבית כנסת, ונישקתי את הרב שלנו ואת ספר התורה... הגיע אלינו והוא היה רק ממלמל. ורציתי לשמוע מילה אחת, שתעזור לי, שאלוהים ייתן לי נס, כמו הזכות עלינו של ר' מאיר בעל הנס. ונסעתי לנתיבות, וקניתי שמן צדיקים, והתפללתי שזכותו של המר"ן תעמוד עליי. אך לא יכול הוא לומר לי מילה. רק ממלמל. וראיתי בעיניים שלו שמחה קטנה, מלאכים שעפו ופתחו חלונות בצרור של הנשמות, וזה נתן לי קסת מנחה. אבל מסכן, איזה אימא הייתי לו, וואלה, יסלח לי השם, אני גנבתי ממנו את החיים שלו, כמו שהם שדדו ממני את החיים שלי. כי היה מגיע לו אימא שתהיה תמיד. אסלנו, לא היה כמו אלן, שמים את הזקנים והזקנות בבית אבות, או זורקים אותם לכלבים. אסלנו כולם חיו איתנו. דאגנו לכולם. והם, בלי לב, הכריחו אותנו להיות כמוהם, להפריד בין אחד לשני. אולי שנה מאז שהחזירו אותו לארס ממרוקו על ידי העיתון, וכבר הוא נקבר בארץ הקודש. וכל החיים שלי אני אהיה קבורה אתו, יא בינתי, איפה אנחנו ואיפה ארסיסראל! משמים ננוחם. אבל אין נחמה לאימא שקוברת הבן שלה המסכן. בלוויה אמרו לי התעלפתי. אבל הרגשתי את זה חזק ברחם שלי, הילד שלי חזר לרגע אחד להיות בתוכי.”

אורטל כיסתה את הראש, בכדי שיהיה חושך מוחלט. קצת מפחיד לה לנמנם, היא עדיין לא מרגישה בבית. בחוץ נושבת רוח חזקה. היא חולמת שסבתה יוצאת בצעדים כבדים, עם השיער השחור שכבר התדלדל ולא נצבע, עם הקמטים שחוצים את המוח לארבעה חלקים שונים, עם החיוך המוצנע, העיניים השחורות-חומות. היא מביטה בקפלי רגליה הכבדות, כגועי עצים עתיקים, והוורידים והעורקים הבולטים הם שורשים שעלו מעלה לפני האדמה והתמזגו בתוך הגזע, כמו בעץ הפיקוס של רחובות תל אביב. היא שוקעת בחיבוק עם סבתה; חיבוק שפותח לה את הלב, שהיה עד עכשיו סגור, חתום ונעול באינספור קשרים, בושות ושתיקות. היא מחבקת אותה וסבתה מחבקת אותה בחזרה. רגע חולף, ואורטל מוצאת את עצמה לבדה יושבת על המיטה, וכל מה שנשאר לה הוא מטפחת השיער שבה תפורים מטבעות הזהב שהיא נתנה לה במתנה. היא מתעוררת ורואה שאין לה דבר ביד. היא עדיין שומעת בראשה, כיצד סבתה קראה לה “יא בינתי” בקול מתוק-מריר שלא עוזב אותה.